

Chorthippus vagans (Eversmann), nieuw voor Nederland (Orthoptera: Acrididae)

DIK HERMES & MARTIJN FLIERVOET

HERMES, D. & M. FLIERVOET, 1987. *CHORTHIPPUS VAGANS* (EVERSMANN), NEW TO THE NETHERLANDS (ORTHOPTERA: ACRIDIDAE). – *ENT. BER., AMST.* 47(2): 28-29.

Abstract: This southern species was found in open pinewood in the nature reserve of the "Hatertse en Overasseltse Vennen" (prov. of Gelderland).

Insektenwerkgroep K.N.N.V., afd. Nijmegen
D. Hermes, Flemingstraat 54, 6532 XH Nijmegen.
M. Fliervoet, Gelderselaan 64, 6523 LL Nijmegen.

Bij een inventarisatie van de krekels en sprinkhanen (Orthoptera) in het Rijk van Nijmegen werden al snel een paar zeldzame soorten ontdekt. Hieronder *Decticus verrucovorus* (Linnaeus), *Ephippiger ephippiger* (Fiebiger), *Metrioptera brachyptera* (Linnaeus) en *Chorthippus mollis* (Charpentier).

De meest bijzondere vondst betrof echter *Chorthippus vagans* (Eversmann) in het natuurgebied van de Hatertse en Overasseltse Vennen. Van deze soort werden enkele tientallen exemplaren aangetroffen aan de noordzijde van een open picknick plek in een dennenbos. Er was in het midden een groot stuk open zand waar zandloopkevers jaagden, met aan de randen laag en droog kalkarm grasland (*Thero-Airion*) en wat eiken. Het geheel besloeg ongeveer 30 bij 60 meter. De mannetjes waren druk aan het sjirpen en er zijn waarschijnlijk eitjes afgezet.

De vindplaats komt overeen met het door Duym en Kruseman (1983) opgegeven biotoop: droge terreinen, bijv. open plaatsen in dennenbossen, op niet te dicht begroeide heide of in gras. Op het verspreidingskaartje geven zij een gering aantal vindplaatsen in België en Luxemburg. In Duitsland is de soort uiterst zeldzaam behalve in Beieren (Bellmann, 1985). De soort komt er vooral voor op stenige heide,

maar ook in duingebieden en lichte naaldbossen. Door milieuveranderingen is hij in Beieren bedreigd. In Engeland behoort de soort tot de zeldzaamste sprinkhanen (Ragge, 1965), die maar op enkele plaatsen op droge heide wordt aangetroffen. Ragge vermeldt als areaal: Europa behalve het noorden en Siberië.

Chorthippus vagans onderscheidt zich door een wagenwijd openstaande gehoorgang die, op het doorzichtige trommelvlies na, dwars door het dier heen loopt. Dit „gat” bevindt zich aan de abdomenbasis waar het gehoororgaan ligt van alle kortsprietten (Caelifera), de onderorde waar de Acrididae toe behoren. Deze gehoorgang is goed te zien als men de diertjes tegen het licht houdt en de achterpoten voorzichtig weg buigt.

Dr. G. Kruseman van de afdeling Entomologie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam, die de determinatie verifieerde, opperde de mogelijkheid dat de gevonden exemplaren van *C. vagans* het nageslacht vormen van een bevrucht vrouwtje dat in 1984 zou zijn komen aanvliegen. In dit geval is het goed mogelijk dat er na de huidige winter geen enkel exemplaar meer te vinden is. Zo verging het ook exemplaren van *Phaneroptera falcata* (Poda) die in 1968 op de Brunssumer Heide in Limburg werden aangetroffen (Kruseman, pers. me-

ded.). Het is dus nog onzeker of het een incidentele vondst betreft of dat *C. vagans* als gevestigde soort aan de Nederlandse fauna kan worden toegevoegd.

DUJM, M. & G. KRUSEMAN, 1983. De krekels en sprinkhanen van de Benelux. – *Bibl. k. nederl. natuurh. Veren.* 34: 1-186.

RAGGE, D. R., 1985. *Grasshoppers, crickets and cockroaches of the British Isles*: i-xii, 1-299. F. Warne, London.

Literatuur

BELLMAN, H., 1985. *Heuschrecken beobachten – bestimmen*: 1-216. Neumann – Neudamm, Melsungen.

Geaccepteerd 15.iii.1986.

Boekbesprekingen Boekbesprekingen Boekbespre esprekingen Boekbesprekingen Boekbesprekingen Boekbesprekingen Boekbesprekingen Boekbespre

J. P. DUFFELS & P. A. VAN DER LAAN, 1985. **Catalogue of the Cicadoidea (Homoptera, Auchenorrhyncha) 1956-1980.** *Series Entomologica* 34. Dr. W. Junk Uitg., Dordrecht, xiv, 414 pp. Prijs (gebonden) f 180,-.

Meer en meer blijkt dat een oriëntatie in de wereldliteratuur over een in-sektengroep voor beginnende systematici een steeds grotere barrière gaat vormen. Dat is niet zo verwonderlijk als men kennis neemt van de omvang van de literatuur die jaarlijks aan het reeds sinds 1758 gepubliceerde wordt toegevoegd. Een recente monografie of, bij gebreke daaraan, een literatuur-catalogus kan daarom zeer stimulerend werken.

Voor diverse Homoptera-groepen is daar de onvolprezen catalogus van Metcalf die een kleine 200 jaar literatuur omvat. Het thans voorliggende boek geeft de documentatie over 25 jaar literatuur aansluitend op het zangcaden-deel van Metcalf: gezien de omvang van dit supplement geenszins een overbodige voorziening.

Het werk is geheel gericht op een zo nauw mogelijke aansluiting op de catalogus van Metcalf, zowel in opzet als in uitwer-

king. Bij ieder taxon vindt men bovendien een verwijzing naar de desbetreffende pagina bij Metcalf. Uiteraard valt er weinig op het boek van Duffels en Van der Laan op of aan te merken. Ieder die enige ervaring met literatuuronderzoek en catalogiseren heeft, begrijpt hoeveel tijd en zorg aan dit boek moet zijn besteed. De naam van de auteurs garandeert daarbij een degelijk en betrouwbaar stuk werk. Tegenover vele andere insecten bevinden de Cicadoidea zich wat betreft literatuur-documentatie thans in een uiterst gunstige positie. Hopelijk zal die er toe leiden dat meer onderzoekers zich met deze interessante diergroep gaan bezighouden.

De uitgever, wiens naam roemrijk verbonden is aan tal van literatuur-catalogi, verdient alle lof voor de wijze waarop één en ander werd gerealiseerd. Het vereist durf een boek uit te geven dat in principe slechts kopers zal vinden onder degenen die de catalogus van Metcalf bezitten. De prijs is hoog, maar dat is, gezien de tijdinvestering van de auteurs en de blijvende waarde van de verzamelde gegevens, nauwelijks van enig belang. – C. A. W. Jeekel.